

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ФЕДОРЧУК МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 342.9

**АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ:
ПРОБЛЕМИ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО РОЗУМІННЯ
ТА ПРАВОРЕАЛІЗАЦІЇ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Ужгород – 2025

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Приватній установі
«Науково-дослідний інститут публічного права».

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, доцент,
відмінник освіти України

Боровик Андрій Володимирович,

Приватна установа

«Науково-дослідний інститут публічного права»,
віцепрезидент із наукової роботи.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Манжула Андрій Анатолійович,

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка,

професор кафедри галузевого права

та правоохоронної діяльності;

доктор юридичних наук, старший дослідник

Політанський В'ячеслав Станіславович,

Національна академія правових наук України,

начальник відділу

науково-організаційного забезпечення діяльності президії,

відділень та наукових установ.

Захист відбудеться «08» грудня 2025 року о «13⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 61.051.07 Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, пл. Народна, 3 (зала вченої ради).

З дисертацією можна ознайомитися в національній бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, вул. Університетська, 14.

Автореферат розісланий «08» листопада 2025 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.П. Попович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Адміністративна відповідальність як один із найпоширеніших видів юридичної відповідальності залишається дискусійним та неузгодженим феноменом правової науки. Причинами такої дискусійності є неактуальне нормативне регулювання, що не відповідає потребам сьогодення та стану розвитку суспільних відносин, які охороняються адміністративно-деліктними нормами, застарілі процесуальні порядки притягнення суб'єктів до адміністративної відповідальності, наявність досить широкого кола наукових концепцій та позицій, часто неузгоджених між собою, стосовно визначення ключових понять адміністративної відповідальності тощо. Навіть незважаючи на однозначність вибору єдиного вектора формування та реалізації зовнішньої політики України – євроінтеграційного, питання національного регулювання адміністративної відповідальності потребують додаткових наукових пошуків та прикладних досліджень.

Проблема наукового розуміння та практичного застосування адміністративної відповідальності посилюється також за рахунок визначення особливого суб'єктного складу правопорушень, а саме випадків, коли суб'єктами вчинення таких деліктів є публічні суб'єкти, які, з одного боку, відображають і втілюють у своїй діяльності волю держави, а з іншого – безпосередньо впливають на визначення меж такої волі, що створює колізію у процесі оцінки рівня справедливості притягнення їх до адміністративної відповідальності.

Окрім застарілого та неактуального нормативного регулювання адміністративної відповідальності публічних суб'єктів, додаткового значення набувають спроби законодавця по-новому упорядкувати масив правових норм, що не вдалося зробити з моменту прийняття Кодексу України про адміністративні правопорушення 1984 року (далі – КУпАП) жодного разу. Більше того, нормативне упорядкування напряму залежить від наукових підходів та концепцій розуміння тих чи інших правових явищ, понять, що підкреслює посилений інтерес до зазначеної проблематики.

Необхідність проведення цього дослідження додатково обґрунтовується взятими на себе Україною зобов'язаннями відповідно до положень Угоди про асоціацію 2014 року, внаслідок підписання якої було утверджено принципи розвитку сучасної правової, демократичної та соціальної держави, для якої найбільшим пріоритетом виступають людські цінності, що своєю чергою впливає на визначення концептуального розуміння адміністративної відповідальності у сучасному світі.

Теоретичну і фундаментальну основу визначеної у дисертаційному дослідженні проблематики становили наукові напрацювання, присвячені дослідженням поняття адміністративної відповідальності, її місця у системі юридичної відповідальності України, її нормативному закріпленню та критичному аналізу визначення публічних суб'єктів як суб'єктів адміністративної відповідальності, напрямам вдосконалення притягнення до

адміністративної відповідальності таких суб'єктів, визначенню місця корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією, у системі юридичної відповідальності публічних суб'єктів тощо таких вітчизняних учених, як: В. Авер'янов, О. Андрійко, В. Бакуменко, О. Банчук, В. Бевзенко, А. Берлач, Д. Белов, Ю. Бисага Ю. Битяк, Л. Біла-Тіунова, А. Боровик, К. Броннікова, О. Валевський, М. Віхляєв, В. Галунько, С. Гончарук, І. Гриценко, Н. Гришина, Д. Гудков, Т. Гуржій, С. Дембіцька, Р. Заяць, С. Ківалов, Н. Колісніченко, І. Коліушко, Т. Коломоєць, В. Колпаков, С. Конєва, О. Кузьменко, В. Куйбіда, Є. Лаврентьєв, Ю. Левенець, А. Манжула, Р. Мельник, В. Опришко, О. Остапенко, В. Політанський, О. Селіванов, Д. Сіренко, В. Тертичка, В. Тимощук, С. Федчишин, В. Чернишова та інші.

Незважаючи на значний масив наукових напрацювань у сфері вдосконалення адміністративно-деліктних відносин, їх місце у правовій системі України, потреба у проведенні додаткового глибокого аналізу стану регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності з урахуванням європейських та міжнародних вимог, залишається актуальним для вітчизняного правового порядку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до пунктів 1.1 «Правові механізми забезпечення і захисту прав та свобод людини», 1.2 «Удосконалення національної правової системи та її адаптації до європейського права» та 1.3 «Правове забезпечення державного будівництва та розвитку політичної системи» Пріоритетних напрямів фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, розділу I і III Стратегії національної безпеки, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020, а також положень Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». Дослідження здійснювалося в межах планів науково-дослідної роботи Приватної установи «Науково-дослідний інститут публічного права».

Мета дослідження. Мета роботи полягає у з'ясуванні на підставі аналізу нормативних і наукових джерел тенденцій та напрямів розвитку інституту адміністративної відповідальності публічних суб'єктів шляхом пошуку можливих шляхів вдосконалення нормативного регулювання та наукового осмислення правових категорій для вдосконалення функціонування публічних суб'єктів та публічної служби в правовій системі України та визначенні перспективних тенденцій подальшого розвитку сфери притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності через визначення кола нормативних і прикладних проблем для формулювання дієвих та актуальних пропозицій та рекомендацій нормативного й теоретичного змісту у процесі приведення досліджуваного правового інституту у відповідність до міжнародних та європейських вимог. Для реалізації поставленої мети було визначено необхідність вирішення таких *задач*:

- провести теоретико-правовий аналіз адміністративної відповідальності у системі юридичної відповідальності;
- з'ясувати історичні передумови формування адміністративної відповідальності як заходу державного примусу в контексті формування системи адміністративно-деліктних відносин в Україні;
- охарактеризувати місце адміністративної відповідальності у системі юридичної відповідальності;
- охарактеризувати адміністративно-правовий статус публічних суб'єктів як суб'єктів адміністративних правопорушень;
- описати та проаналізувати адміністративні правопорушення, суб'єктами вчинення яких є публічні суб'єкти;
- з'ясувати проблемні аспекти теоретичного та прикладного характеру у процесі реалізації притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності;
- проаналізувати міжнародні стандарти регулювання та основи притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності;
- з'ясувати роль та вплив європейських стандартів та рекомендацій у процесі національного формування інституту адміністративної відповідальності публічних суб'єктів;
- обґрунтувати можливі шляхи подолання нормативних суперечностей у процесі реалізації притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності;
- запропонувати авторські пропозиції щодо процедурного вдосконалення притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері юридичної відповідальності публічних суб'єктів України.

Предметом дослідження є адміністративна відповідальність публічних суб'єктів: проблеми концептуального розуміння та правореалізації.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових методів (зокрема, історичний метод, метод аналізу і синтезу, діалектичний метод, системно-структурний метод, метод узагальнення, логіко-семантичний метод, синергетичний метод тощо) та спеціально-правових методів та прийомів наукового пізнання (зокрема, порівняльно-правовий, метод правового моделювання, формально-юридичний метод, метод правової аналогії тощо). Зокрема, історичний метод було використано під час дослідження історичних передумов формування інституту адміністративної відповідальності в частині її нормативної визначеності та становлення в межах правової системи України (підрозділ 1.1). Метод аналізу і синтезу застосовано у разі з'ясування різноманітних теоретико-правових підходів та концепцій розуміння адміністративної відповідальності (підрозділ 1.2) та під час дослідження комплексу наявних прикладних проблем реалізації притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності (підрозділ 2.3). Метод правового порівняння та метод правової

аналогії було застосовано під час визначення місця адміністративної відповідальності у системі юридичної відповідальності (підрозділ 1.3), а також під час проведення компаративного аналізу адміністративної відповідальності з іншими видами юридичної відповідальності в межах правової системи України. Системно-структурний та логіко-семантичний методи було застосовано у процесі з'ясування адміністративно-правового статусу публічних суб'єктів як суб'єктів адміністративних правопорушень (підрозділ 2.1). Прийоми правового моделювання та порівняльно-правовий було використано під час дослідження міжнародних та європейських стандартів і вимог регулювання притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності (підрозділ 3.1), а також частково під час аналізу правопорушень, суб'єктом вчинення яких є публічні суб'єкти (підрозділ 2.2). Метод узагальнення, синергетичний та діалектичний методи було використано під час формулювання актуальних висновків та авторських позицій у межах запропонованої проблематики.

Нормативну основу роботи становлять Конституція України, міжнародні договори та угоди, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, акти інших органів державної влади, акти інституцій Європейського Союзу, акти інших органів державної влади.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні та аналітичні дані, узагальнення практичної діяльності публічних суб'єктів, вітчизняна та зарубіжна правова публіцистика, інформаційні звіти, результати досліджень міжнародних організацій, судова практика тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із комплексних досліджень у вітчизняній правовій науці, присвячених питанню вдосконалення притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності в умовах побудови сучасного справедливого правопорядку у державі з урахуванням загальнолюдських цінностей та балансу публічно-приватних відносин. Внаслідок проведеного дослідження сформульовано низку наукових висновків та положень, які виносяться на захист, зокрема:

уперше:

– з'ясовано та доведено, що адміністративна відповідальність є видом публічної відповідальності, що пояснюється власною визначеною нормативною підставою застосування такого правового та законодавчого інституту, особливим нормативним регулюванням Кодексом України про адміністративні правопорушення та іншими нормативно-правовими актами (що є специфічною ознакою адміністративної відповідальності), а також формуванням відповідних правовідносин між суб'єктами, які не є рівними за своїм правовим статусом;

– запропоновано вважати адміністративну відповідальність публічних суб'єктів як особливих суб'єктів адміністративної відповідальності субінститутом адміністративного права, який потребує подальшого дослідження з причин недосконалого розміщення нормативного матеріалу в межах нормативно-правового регулювання та неоднозначного визначення складів правопорушень, суб'єктами яких можуть бути публічні суб'єкти;

– розкрито зміст критерію публічності діяльності та наявності владних повноважень конкретного суб'єкта (органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових осіб) та доведено потребу визнання факту нерозривного зв'язку між такими правовими категоріями, що сприяє формуванню окремої системи адміністративно-деліктних норм, які регулюють притягнення наділених легальною владою суб'єктів до адміністративної відповідальності, що своєю чергою сприятиме реалізації конституційних положень про відповідальність представників державної влади перед народом, концепції людиноцентризму та соціально орієнтованої держави, в умовах існування якої права, свободи та законні інтереси приватних осіб є захищеними;

удосконалено:

– періодизацію формування адміністративно-деліктного законодавства України з урахуванням найбільш віхових етапів його становлення та запропоновано вважати етапами такі: I етап (1927–1960-ті роки), що характеризується започаткуванням формування основ розуміння сутності адміністративної відповідальності та формування початкового підходу до визначення обсягу суспільних відносин, які регулюються такими правовими нормами, визначенням перших суб'єктів вчинення адміністративних правопорушень, формування системи штрафів тощо. Такий етап характеризується прийняттям Адміністративного кодексу 1927 року; II етап (1960–1984 роки), що характеризується спробами переосмислення підходу до формування системи правових норм, які регулюють порядок притягнення до адміністративної відповідальності, а також формуванням цілісної для зазначеного періоду системи суб'єктів, які уповноважені накладати адміністративні стягнення; III етап (1984 – сьогодні), що є найтривалішим і найбільш важливим у процесі формування інституту адміністративної відповідальності сучасного періоду становлення України;

– теоретичне переосмислення категорії публічних суб'єктів як суб'єктів адміністративної відповідальності, визначення категорій «посадова особа» та «службова особа» в межах чинного нормативно-правового регулювання;

– наукове розуміння і аналіз складів правопорушень, що вчиняються публічними суб'єктами, та з'ясовано, що об'єктивна сторона адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, які можуть вчинятися публічними суб'єктами, може бути як у формі дії, так і бездіяльності, визначено проблему, яка полягає у відсутності встановлених чітких умов бездіяльності у межах складів правопорушень, що впливає на неоднозначність кваліфікації протиправних діянь, встановлено, що проблематика визначення суб'єктивної сторони полягає у відсутності визначеності форми вини та наявності змістової колізії;

набули подальшого розвитку:

– наукові обґрунтування стосовно нормативного закріплення складів правопорушень, які можуть вчинятися публічними суб'єктами з урахуванням наявного досліду та спроб трансформації адміністративно-деліктного законодавства;

– пропозиції щодо узагальнення міжнародних вимог та європейських стандартів і рекомендацій закріплення адміністративної відповідальності публічних суб'єктів з критичною оцінкою їх впливу на правову систему України;

– виокремлення основних можливих напрямів та перспектив удосконалення та реформування реалізації адміністративної відповідальності публічних суб'єктів з урахуванням вимог Європейського Союзу.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані та запропоновані в роботі положення, підходи, уявлення, висновки та рекомендації сприятимуть вдосконаленню та розвитку інституту адміністративної відповідальності в правовій системі України, підвищенню результативності та ефективності притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності, уніфікації підходів до розуміння ключових категорій адміністративного права, службового права, категорій сфери публічного адміністрування з урахуванням дотримання вимог верховенства права та закону, а також захисту прав, свобод та законних інтересів приватних осіб. Основні положення й результати дослідження можуть бути використані в таких напрямках:

– *науково-дослідній діяльності* – у процесі вирішення та вдосконалення теоретико-прикладних питань адміністративного права, адміністративно-деліктного права, службового права, а також під час розроблення нових положень законодавства у сфері притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності;

– *нормотворчій діяльності* – у процесі вдосконалення законодавства у сфері притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності;

– *правозастосовній діяльності* – для покращення результативності та ефективності діяльності публічних суб'єктів в Україні та недопущення вчинення ними адміністративних правопорушень з урахуванням належного рівня захисту прав, свобод та законних інтересів приватних осіб;

– *освітньому процесі* – під час підготовки підручників і навчальних посібників із дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність», «Адміністративно-деліктне право», «Публічне адміністрування», «Службове право» та «Публічна служба», а також у ході підготовки спеціальних курсів, підручників, навчальних посібників.

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації, викладені в дослідженні, було оприлюднено на 2 науково-практичних конференціях, зокрема: «Advances in law: the view of domestic and foreign scholars» (м. Рига, Латвійська Республіка, 3–4 жовтня 2024 року); «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (м. Кременчук, 5–7 грудня 2024 року).

Публікації. Основні положення дисертації викладено в 5 статтях, з яких 4 статті опубліковані в наукових фахових виданнях України та 1 стаття – у зарубіжному науковому періодичному виданні, а також у 2 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 222 сторінки, у тому числі основного тексту – 190 сторінок. Список використаних джерел налічує 132 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету й завдання дослідження відповідно до його предмета та об'єкта, перелічено використані наукові методи дослідження; наведено аргументи щодо наукової новизни та практичного значення отриманих результатів, наведено відомості про апробацію результатів дисертаційного дослідження, його структуру та обсяг.

Розділ 1 «Теоретико-правовий аналіз адміністративної відповідальності у системі юридичної відповідальності» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Історичні передумови формування адміністративної відповідальності як заходу державного примусу»* охарактеризовано передумови та історичні етапи формування законодавчого регулювання адміністративної відповідальності з урахуванням політико-державницьких факторів впливу.

Встановлено, що історичні витоки формування системи законодавства про адміністративну відповідальність беруть свій початок з 1927 року з прийняттям першого по суті кодифікованого акта – Адміністративного кодексу. З'ясовано, що, незважаючи на очевидну недовершеність цього нормативно-правового акта, саме Адміністративний кодекс 1927 року заклав основи формування наступних етапів розвитку системи галузевого законодавства, тим самим спровокувавши повторення ідентичних проблем та помилок.

Запропоновано поділ на етапи нормативного регулювання адміністративно-деліктних відносин вважати таким: 1927–1960-ті роки (етап, що характеризується започаткуванням формування основ розуміння сутності адміністративної відповідальності та формування початкового підходу до визначення обсягу суспільних відносин, які регулюються такими правовими

нормами, визначенням перших суб'єктів притягнення до адміністративної відповідальності, формування системи штрафів тощо); 1960–1984 роки (етап, що характеризується намаганнями переосмислити підхід до формування системи правових норм, що регулюють порядок притягнення до адміністративної відповідальності, а також формування системи суб'єктів, які уповноважені накладати адміністративні стягнення); 1984 – сьогодні (етап, що є найбільш тривалим і найбільш наповненим подіями, що справили вплив на формування інституту адміністративної відповідальності, були моменти прийняття Концепції адміністративної реформи 1998 року, підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 2014 року, прийняття антикорупційного законодавства).

У підрозділі 1.2 *«Теоретичні підходи та наукові концепції розуміння адміністративної відповідальності»* охарактеризовано науково-теоретичні підходи до розуміння сутності та значення адміністративної відповідальності з урахуванням сучасного уявлення про баланс публічно-приватних відносин.

Встановлено, що на відсутність єдиного підходу до розуміння адміністративної відповідальності впливають такі фактори: тривалий період формування законодавства, яке регулює порядок притягнення до адміністративної відповідальності, що своєю чергою спричинило формування та поширення процедурного підходу до розуміння адміністративної відповідальності як порядку вчинення конкретних визначених законом дій стосовно особи, що вчинила адміністративне правопорушення; невизначеність предмета правового регулювання, що є наслідком попередньо зазначеного фактора та впливає на відсутність диференціації правовідносин, порушуючи які настає адміністративна відповідальність, та розуміння адміністративної відповідальності як правопорушень у сфері державного управління, що не відповідає правовій дійсності і вводить в оману стосовно визначення сфери дії нормативно-правового регулювання.

Обґрунтовано, що для правильного розуміння сутності адміністративної відповідальності необхідно врахувати три складники, які сукупно впливають на формування самого правового інституту насамперед, а також відповідного інституту законодавства: по-перше, настання адміністративної відповідальності можливе за умови наявності чітко визначених нормативних підстав – відповідних адміністративних правопорушень, включаючи можливість їх однозначного тлумачення та правильне «розташування» в межах нормативно-правового акта, в цьому випадку в межах КУпАП; по-друге, потреба у визначенні сутнісного призначення досліджуваного правового інституту, що дозволить не лише накладати адміністративні стягнення, а й виконувати виховну/правовідновлювальну функцію в межах реалізації адміністративної відповідальності; по-третє, обов'язковості врахування результату застосування – реального впливу адміністративного стягнення на стан суспільних відносин, підвищення рівня правосвідомості та зменшення кількості вчинених правопорушень у майбутньому.

Запропоновано адміністративну відповідальність вважати видом юридичної відповідальності, що настає за вчинення адміністративних правопорушень, які визначені чинним законодавством, і спрямована на накладення на суб'єкта вчинення правопорушення (фізичних та юридичних осіб) адміністративного стягнення уповноваженим суб'єктом у нормативно-визначеному порядку.

У *підрозділі 1.3 «Місце адміністративної відповідальності у системі юридичної відповідальності»* охарактеризовано співвідношення підстав та наслідків застосування нормативного інструментарію адміністративної відповідальності в контексті правової системи України.

З'ясовано, що порівняльний аналіз адміністративної відповідальності ґрунтується на визначенні спільних та відмінних ознак з видами публічної відповідальності (кримінальною відповідальністю, конституційною відповідальністю) та видами приватної відповідальності (цивільною відповідальністю, дисциплінарною відповідальністю та матеріальною відповідальністю), що є найбільш виправданим з точки зору формування концептуального розуміння сутності юридичної відповідальності та місця адміністративної відповідальності в ній. Обґрунтовано, що такий підхід пояснюється галузевою приналежністю спільних ознак адміністративної відповідальності з іншими видами юридичної відповідальності та визначенням їх об'єднуючих факторів, а відповідно і призначення таких видів відповідальності, яка настає у тому вигляді і розмірі, що попередньо санкціоновані державою; відмежуванням адміністративної відповідальності від способів врегулювання спірних відносин, які виникають між юридично рівними суб'єктами.

Проведено компаративний аналіз адміністративної відповідальності з такими видами відповідальності, як конституційна відповідальність, кримінальна відповідальність, дисциплінарна відповідальність, цивільна відповідальність, матеріальна відповідальність.

Встановлено, що адміністративна відповідальність посідає особливе місце у системі юридичної відповідальності, оскільки має власну визначену нормативну підставу застосування (вчинення адміністративного правопорушення), особливе нормативне регулювання Кодексом України про адміністративні правопорушення та іншими нормативно-правовими актами (що є специфічною ознакою адміністративної відповідальності), виникає між суб'єктами, які не є рівними за своїм правовим статусом, та настає за порушення, за які не передбачено настання кримінальної відповідальності.

Розділ 2 «Правові проблеми притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 2.1 «Адміністративно-правовий статус публічних суб'єктів як суб'єктів адміністративних правопорушень»* досліджено теоретико-наукові та нормативні підходи до визначення публічних суб'єктів в Україні.

З'ясовано, що проблематика визначення публічних суб'єктів як суб'єктів адміністративних правопорушень залишається актуальною та невирішеною для науки адміністративного права та сфери адміністративно-деліктних відносин, а основна проблема полягає у відсутності нормативної узгодженості у разі визначення базових, основних категорій, які використовуються у публічному праві (зокрема, відсутність у межах КУпАП визначення категорії «посадова особа» не дозволяє правильно та уніфіковано ідентифікувати, чи слід таких посадових осіб відносити до складу приватно-правових відносин або публічно-правових, що своєю чергою впливає на можливі передбачені склади правопорушень, суб'єктами вчинення яких можуть бути такі особи).

Запропоновано використання критерію публічності діяльності у прив'язці до наявності нормативно закріплених владних повноважень конкретного суб'єкта (органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових осіб) з метою формування окремої системи адміністративно-деліктних норм, які б регулювали притягнення саме наділених легальною владою суб'єктів до адміністративної відповідальності та реалізували конституційні приписи стосовно відповідальності представників влади держави перед єдиним її джерелом – народом, а також відповідали концепції людиноцентризму та соціально орієнтованої держави, в умовах існування якої права, свободи та законні інтереси приватних осіб є захищеними.

У *підрозділі 2.2 «Правопорушення, суб'єктом вчинення яких є публічні суб'єкти»* проаналізовано склади адміністративних правопорушень, суб'єктами вчинення яких можуть бути публічні суб'єкти.

Окрему увагу зосереджено на правопорушеннях, які мають ознаки корупції. Встановлено, що основним спрямуванням та метою адміністративної відповідальності за правопорушення, суб'єктами вчинення яких є публічні суб'єкти, є встановлення охорони та захисту суспільних відносин від діянь осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, які не містять безпосередніх ознак корупції, але пов'язані із нею. З'ясовано, що притягнення до адміністративної відповідальності за такі правопорушення також реалізує превентивну мету адміністративної відповідальності та перешкоджає вчиненню корупційних правопорушень, які є більш суспільно небезпечними та шкідливими. Встановлено, що окрему групу правопорушень становлять ті, що пов'язані із використанням публічної інформації, володільцями якої можуть бути публічні суб'єкти – суб'єкти владних повноважень.

З'ясовано, що в результаті нормативного застосування підстав притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані із корупцією, виникають певні дискусійні питання визначення кола суб'єктів відповідальності, які по-різному тлумачаться в межах КУпАП та Закону України «Про запобігання корупції», що справляє значний негативний вплив на подальше правозастосування і в результаті потребує значного наукового пошуку; схожості складів правопорушень; незначного розміру адміністративних санкцій (переважно у вигляді штрафів),

що негативно впливає на попередження вчинення подібних правопорушень у майбутньому для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

У підрозділі 2.3 *«Проблеми практичної реалізації притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності»* досліджено окремі нормативні перешкоди ефективного та превентивного характеру у процесі притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності.

З'ясовано, що проблематика правозастосування підтверджується недосконалим нормативним формулюванням положень відповідних статей та їх нелогічним розміщенням у межах єдиного на тепер чинного кодифікованого акта про адміністративну відповідальність – КУпАП. Обґрунтовано, що основними проблемами, які слід виокремити в межах проблематики притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності, є: неповнота формулювання нормативних положень КУпАП, що спричиняє проблематику збирання доказової бази та формування адміністративної справи, неоднакове вирішення судами аналогічних справ про адміністративні правопорушення та, відповідно, застосування неоднакових санкцій; нелогічне розміщення складів адміністративних правопорушень у межах КУпАП, більшість з яких розміщено в межах глави 13-А, визначивши їх як такі, що пов'язані із корупцією, тобто визначивши родовий об'єкт аналізованих правопорушень, проте, не визначивши спільний родовий об'єкт для всіх правопорушень, які можуть вчинятися публічними суб'єктами, що наводить на дискусійні роздуми стосовно правильності вибору критерію об'єднання адміністративних правопорушень у групи; бланкетний характер закріплених у межах положень КУпАП правопорушень, які потребують додаткового аналізу інших положень законодавства, що своєю чергою спричиняє нормативну невизначеність та не сприяє формуванню системи адміністративно-деліктного законодавства; малий розмір адміністративних санкцій, що не сприяє реалізації охоронної та превентивної функцій адміністративно-деліктного законодавства; подвійне нормативне регулювання кримінальним та адміністративним законодавством одних видів правовідносин, що впливає на проблематику визначення предмета правового регулювання адміністративно-деліктного права.

Розділ 3 «Вдосконалення притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності та перспективи впровадження необхідних змін в Україні» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Міжнародне регулювання та основи притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності»* досліджено основні міжнародні та європейські вимоги та основи формування масиву нормативних підстав притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності.

З'ясовано, що адміністративна відповідальність публічних суб'єктів має персональне підґрунтя, що формує нове поняття та правову категорію в межах юридичної відповідальності публічних суб'єктів – персональна відповідальність.

Запропоновано до системи наднаціонального права у сфері регулювання притягнення публічних службовців до адміністративної відповідальності відносити: міжнародні акти загального характеру, які визначають конвенційні основи регулювання суспільних відносин; міжнародні акти, які регулюють специфічну сферу суспільних відносин – протидію і запобігання корупції у всіх її проявах, у тому числі у формі правопорушень, які пов'язані із корупцією; норми інституцій Європейського Союзу, які визначають загальні основи функціонування публічної влади, публічної служби та публічних адміністрацій; норми інституцій Європейського Союзу, які визначають окрему сферу суспільних відносин – протидію і запобігання корупції у всіх її проявах, у тому числі у формі правопорушень, які пов'язані із корупцією; етичні норми, які мають універсальний міжгалузевий характер і впливають на функціонування публічної служби.

Проаналізовано зарубіжний досвід притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності як виду юридичної відповідальності, що характеризується таким: приналежність правової системи конкретної держави до виду правової сім'ї; внутрішньодержавної готовності визначення чітких складів правопорушень; наявності вже діючих механізмів притягнення публічних суб'єктів до кримінальної та дисциплінарної відповідальності. З'ясовано, що значний масив протиправних діянь публічних службовців лежить в основі потреби регулювання і протидії корупційним проявам, а більшість систем законодавства передбачають такі діяння як кримінально карані, тобто злочини.

У підрозділі 3.2 «Напрями нормативного та процедурного вдосконалення притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності в Україні» детально охарактеризовано можливі перспективні шляхи нормативних змін та концептуального розуміння адміністративної відповідальності публічних суб'єктів з урахуванням потреби дотримання змісту та значення людиноцентристської концепції та утвердження принципів верховенства права та справедливості. Проаналізовано наявні спроби нормативних змін до упорядкування адміністративно-деліктних відносин.

Основними проблемами адміністративної відповідальності публічних суб'єктів на сьогодні є: невідповідність нормативного регулювання сучасному стану суспільних відносин, що проявляється у чинному застарілому КУпАП; відсутність концептуальної єдності підходів у формуванні загальної публічної відповідальності суб'єктів владних повноважень та інших публічних суб'єктів, що своєю чергою виражається в існуванні різних видів відповідальності, реалізація яких не завжди є можливою, а тому відбувається втрата сенсу таких видів відповідальності; відсутність нормативно передбаченого механізму вчасного реагування держави на порушення публічними суб'єктами порядку

виконання ними своїх повноважень; нормативна неузгодженість та алогічність викладу нормативного матеріалу про формування відповідного правового інституту.

Запропоновано основними шляхами до подолання зазначених проблем визначити: прийняття нового кодифікованого акта про адміністративні правопорушення (проступки) з передбаченням у ньому оновленого визначення посадових осіб та формування переліку правопорушень, які можуть вчинятися публічними суб'єктами; збільшення розміру адміністративних санкцій за правопорушення, пов'язані із корупцією; посилення адміністративної відповідальності шляхом передбачення позбавлення права обіймати посади публічної служби довічно за вчинення двох адміністративних правопорушень у сфері публічної служби протягом 5 років; об'єднання адміністративної та матеріальної відповідальності із передбаченням імперативності відшкодування шкоди публічними суб'єктами та з урахуванням персоналізації відповідальності.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні проведено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення комплексу наукових проблемних завдань, пов'язаних із визначенням можливості притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності. На підставі аналізу наявних нормативних і наукових теоретичних джерел запропоновано нові наукові підходи та теоретико-правові основи визначення місця та значення адміністративної відповідальності публічних суб'єктів, досліджено історичні передумови та етапи становлення адміністративної відповідальності в правовій системі України та її місце у системі юридичної відповідальності, досліджено коло суб'єктів, які притягуються до адміністративної відповідальності та належать до категорії публічних, критично проаналізовано склад адміністративних правопорушень, суб'єктами вчинення яких є публічні суб'єкти, досліджено значення та роль корупційного складника у досліджуваному колі питань, а також сформовано науково обґрунтовані пропозиції з удосконалення притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності з урахуванням сучасних наявних перешкод впровадження необхідних змін. Основні висновки дисертаційного дослідження виявляються у такому:

1. У результаті дослідження теоретико-правових основ реалізації адміністративної відповідальності у системи юридичної відповідальності сформульовано такі висновки: історичні передумови формування досліджуваного явища залежали від політичного, соціального та економічного векторів розвитку Української держави у різних історичних проміжках її становлення. Запропоновано історичними етапами формування системи законодавства про адміністративну відповідальність вважати такі: I етап (1927–1960-ті роки), що характеризується започаткуванням формування основ розуміння сутності адміністративної відповідальності та формування

початкового підходу до визначення обсягу суспільних відносин, які регулюються такими правовими нормами, визначенням перших суб'єктів вчинення адміністративних правопорушень, формування системи штрафів тощо. Цей етап характеризується прийняттям Адміністративного кодексу 1927 року, який слід вважати першим кодифікованим актом у сфері регулювання адміністративної відповідальності, який своєю чергою визначив модель регулювання адміністративно-деліктних відносин, а також основи формування наступних етапів розвитку системи такого галузевого законодавства, тим самим спровокувавши повторення ідентичних проблем та помилок; II етап (1960–1984 роки), що характеризується спробами переосмислення підходу до формування системи правових норм, які регулюють порядок притягнення до адміністративної відповідальності, а також формуванням цілісної для зазначеного періоду системи суб'єктів, які уповноважені накладати адміністративні стягнення. З'ясовано, що зазначений етап також характеризується концептуальним переглядом масиву процедурних правових норм, внаслідок чого сформувався подальше визначення суб'єктного складу адміністративно-деліктних відносин. Встановлено, що завершенням цього етапу слід вважати прийняття Кодексу про адміністративні правопорушення 1984 року; III етап (1984 – сьогодні), що є найтривалішим і найбільш важливим у процесі формування інституту адміністративної відповідальності сучасного періоду становлення України. Визначено, що основними ключовими моментами цього етапу слід вважати прийняття Концепції адміністративної реформи 1998 року, підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 2014 року та формування масиву антикорупційного законодавства, що повинне відповідати міжнародним та європейським вимогам.

Обґрунтовано, що III етап найбільше характеризується хаотичним наповненням правовими нормами КУпАП, розширенням кола суб'єктів притягнення до адміністративної відповідальності та перерозподілом повноважень між уже існуючими суб'єктами, частковим оновленням чинного законодавства шляхом вилучення правових норм з одночасним ігноруванням концептуальної мети цього Кодексу, а також спробами прийняти нову редакцію кодифікованого акта.

2. У процесі дослідження теоретичних та наукових концепцій розуміння змісту та сутності поняття адміністративної відповідальності для його подальшої нормативної диференціації встановлено необхідність врахування таких складників та умов: по-перше, обов'язковість наявності чітко визначених нормативних підстав притягнення до адміністративної відповідальності – передбачення складів адміністративних правопорушень, включаючи можливість їх однозначного тлумачення та упорядкування в межах КУпАП; потребу у науковому перегляді сутнісного призначення досліджуваного правового інституту, що дозволить не лише реалізовувати каральну функцію шляхом накладення адміністративних стягнень, а й виконувати

виховну/правовідновлювальну функцію в межах реалізації адміністративної відповідальності; по-третє, обов'язковість урахування реального результату правозастосування шляхом нормативного та наукового аналізу впливу кожного визначеного КУпАП адміністративного стягнення на стан суспільних відносин, підвищення рівня правосвідомості громадянського суспільства та зменшення кількості вчинених правопорушень у майбутньому.

3. Встановлено та обґрунтовано, що адміністративна відповідальність посідає особливе місце у системі юридичної відповідальності, є видом публічної відповідальності, що пояснюється власною визначеною нормативною підставою застосування (вчинення адміністративного правопорушення) цього правового та законодавчого інституту, особливим нормативним регулюванням Кодексом України про адміністративні правопорушення та іншими нормативно-правовими актами (що є специфічною ознакою адміністративної відповідальності), а також формуванням відповідних правовідносин між суб'єктами, які не є рівними за своїм правовим статусом. З'ясовано, що адміністративна відповідальність публічних суб'єктів як особливих суб'єктів адміністративної відповідальності формує відповідний субінститут адміністративного права, який потребує подальшого дослідження з причин недосконалого розміщення нормативного матеріалу в межах нормативно-правового регулювання та неоднозначного визначення складів правопорушень, суб'єктами яких можуть бути публічні суб'єкти.

4. З'ясовано, що одним із негативних факторів, які впливають на формування правозастосовної практики притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності, є відсутність у межах чинного нормативно-правового регулювання єдиного підходу до визначення посадової особи як єдиного можливого критерію ідентифікації публічного суб'єкта серед усього кола суб'єктів адміністративної відповідальності, що своєю чергою спричиняє наявність невизначеності у формуванні підходів до розуміння складів адміністративних правопорушень. Встановлено, що така недосконалість пов'язана із тим, що термін «посадова особа» використовується і для характеристики суб'єктів приватно-правових відносин, що вносить додаткові нормативні та наукові суперечності. Своєю чергою законодавством, що регулює порядок притягнення суб'єктів до кримінальної відповідальності, передбачено категорію «службова особа», що додатково свідчить про дискусійність та суперечливість нормативного змісту. Обґрунтовано, що перенасиченість чинного законодавства термінологією, близькою за значенням («суб'єкти влади», «суб'єкт владних повноважень», «адміністративний орган», «державний орган», «службова особа», «посадова особа»), але не тотожною, не сприяє чіткому формуванню складів можливих адміністративних правопорушень та визначення масиву нормативного регулювання адміністративної відповідальності публічних суб'єктів.

5. Розкрито зміст критерію публічності діяльності та наявності владних повноважень конкретного суб'єкта (органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових осіб) та доведено потребу визнання факту нерозривного зв'язку між такими правовими категоріями, що сприяє формуванню окремої системи адміністративно-деліктних норм, які регулюють притягнення наділених легальною владою суб'єктів до адміністративної відповідальності, що своєю чергою сприятиме реалізації конституційних положень про відповідальність представників державної влади перед народом, концепції людиноцентризму та соціально орієнтованої держави, в умовах існування якої права, свободи та законні інтереси приватних осіб є захищеними.

6. З'ясовано, що основною метою адміністративної відповідальності за правопорушення, суб'єктами вчинення яких є публічні суб'єкти, є встановлення охорони та захисту суспільних відносин від діянь осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, які не містять безпосередніх ознак корупції, але пов'язані із нею. Встановлено, що науковою проблемою, яка потребує вирішення, є відсутність критеріїв діянь, які містять ознаки корупції. Встановлено, що притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані із корупцією, реалізує превентивну мету адміністративної відповідальності та перешкоджає вчиненню корупційних правопорушень, які є суспільно небезпечними та шкідливими і за які чинним нормативно-правовим регулюванням передбачена кримінальна відповідальність. Нормативний аналіз складів правопорушень додатково дозволяє виділити такі проблемні науково-прикладні питання, як схожість складів зазначених правопорушень та незначний розмір адміністративних санкцій (переважно у вигляді штрафів), що не є, на наш погляд, дієвим для попередження вчинення подібних правопорушень у майбутньому для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

7. У процесі дослідження складів адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, з'ясовано, що об'єктивна сторона адміністративних правопорушень, які можуть вчинятися публічними суб'єктами, може бути як у формі дії, так і бездіяльності. Визначено проблему, яка полягає у відсутності встановлених чітких умов бездіяльності у межах складів правопорушень (порушення строків, обсяг ненадання інформації, умови неповідомлення тощо), що спричиняє неоднозначність кваліфікації протиправних діянь. З'ясовано, що проблематика визначення суб'єктивної сторони полягає у відсутності визначеності форми вини та наявності змістової колізії, яка полягає, з одного боку, у допустимості вчинення правопорушень умисно та з необережності, а з іншого боку, враховуючи завідомо існуючу обізнаність публічних суб'єктів під час вступу на посаду про необхідність дотримання охоронюваних адміністративно-деліктним законодавством вимог, факт вчинення ними правопорушень з необережності виключається.

8. Обґрунтовано, що проблематика притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності полягає у наявності таких недоліків, як: неповнота формулювання нормативних положень КУпАП, що спричиняє ускладнення збирання доказової бази та формування адміністративної справи і в результаті – неоднакове вирішення судами аналогічних справ про адміністративні правопорушення та неоднакове застосування адміністративних санкцій; нелогічне розміщення складів адміністративних правопорушень у межах КУпАП, більшість з яких розміщено в межах глави 13-А, визначивши їх як такі, що пов'язані із корупцією, тобто визначивши родовий об'єкт аналізованих правопорушень, проте, не визначивши спільний родовий об'єкт для всіх правопорушень, які можуть вчинятися публічними суб'єктами; бланкетний характер закріплених у межах положень КУпАП правопорушень, аналіз та тлумачення яких потребують звернення до положень інших нормативно-правових актів; невідповідний розмір адміністративних санкцій, які не сприяють реалізації охоронної та превентивної функцій адміністративно-деліктного законодавства; нормативне регулювання кримінальним та адміністративним законодавством окремих видів правовідносин, що негативно впливає на визначення предмета правового регулювання адміністративно-деліктного права.

9. Під час дослідження міжнародних стандартів та вимог, які формують вектори регулювання притягнення публічних суб'єктів до відповідальності, розкрито роль міжнародного регулювання притягнення публічних суб'єктів до юридичної відповідальності, яка полягає у загальному формуванні стандартів та основ протидії вчиненню протиправних діянь у сфері здійснення публічної влади без розподілу їх на галузеві правопорушення. Під час аналізу нормативних джерел обґрунтовано їх конвенційну природу та визначено потребу у подальшій деталізації цих положень у межах норм національних правових актів тих країн, які є членами відповідних угод чи договорів. З'ясовано, що конвенційна природа міжнародних основ свідчить про їх узагальнений характер та широку сферу дії, що впливає на їх часом неоднозначне тлумачення і потребу у визначенні національних механізмів реагування на протиправність діянь досліджуваних суб'єктів, що є актуальним викликом для міжнародно-правового регулювання відповідальності публічних суб'єктів.

10. Встановлено, що нормативне (міжнародне та європейське) регулювання адміністративної відповідальності публічних суб'єктів залежить від таких факторів: приналежності правової системи конкретної держави до виду правової сім'ї; внутрішньодержавної готовності визначення чітких складів правопорушень; наявності вже діючих механізмів притягнення публічних суб'єктів до кримінальної та дисциплінарної відповідальності. Визначено, що значний масив протиправних діянь публічних службовців лежить в основі потреби регулювання і протидії корупційним проявам у державі та суспільстві, що своєю чергою формує масив кримінального законодавства, яке є застосовуваним до таких суб'єктів за корупційні правопорушення, та

недостатню визначеність адміністративної відповідальності. Наведене дозволяє зробити висновок, що інститут адміністративної відповідальності публічних суб'єктів перебуває на етапі активного розвитку у межах регіонального та світового нормативного забезпечення.

11. Під час формування перспективних пропозицій реформування передумов та порядку притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності розкрито беззаперечний вплив євроінтеграційних та глобалізаційних процесів як додаткових чинників трансформації чинного законодавства та приведення у відповідність до вимог Європейського Союзу законодавства про адміністративну відповідальність. З'ясовано, що однією з ключових правових детермінант, яка обов'язково повинна бути врахована на сьогодні у процесі формування оновленого інституту адміністративної відповідальності публічних суб'єктів, є дотримання концепції людиноцентризму, яка становить основу концептуального значення Адміністративної реформи 1998 року. З'ясовано, що основними проблемами адміністративної відповідальності публічних суб'єктів на сьогодні є: невідповідність нормативного регулювання сучасному стану суспільних відносин, що проявляється у чинному застарілому КУпАП; відсутність концептуальної єдності підходів у формуванні загальної публічної відповідальності суб'єктів владних повноважень та інших публічних суб'єктів, що своєю чергою виражається в існуванні різних видів відповідальності, реалізація яких не завжди є можливою, а тому відбувається втрата сенсу таких видів відповідальності; відсутність нормативно передбаченого механізму вчасного реагування держави на порушення публічними суб'єктами порядку виконання ними своїх повноважень; нормативна неузгодженість та алогічність викладу нормативного матеріалу про формування відповідного правового інституту.

12. Запропоновано для формування оновленого підходу до визначення ролі і призначення адміністративної відповідальності публічних суб'єктів основними шляхами впровадження перспективних змін для удосконалення діючого правового інституту вважати прийняття нового кодифікованого акта про адміністративні правопорушення (проступки) з передбаченням у ньому оновленого визначення посадових осіб та формування переліку правопорушень, які можуть вчинятися публічними суб'єктами; збільшення розміру адміністративних санкцій за правопорушення, пов'язані із корупцією; посилення адміністративної відповідальності шляхом передбачення позбавлення права обіймати посади публічної служби довічно за вчинення двох адміністративних правопорушень у сфері публічної служби протягом 5 років; об'єднання адміністративної та матеріальної відповідальності із передбаченням імперативності відшкодування шкоди публічними суб'єктами та з урахуванням персоналізації відповідальності.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Федорчук М.В. Адміністративно-деліктне право та його місце в системі права України. *Право і суспільство*. 2023. № 6. С. 691–696. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.6.103>.
2. Федорчук М.В. Адміністративна відповідальність в системі юридичної відповідальності: теоретико-правові підходи розуміння. *Право та державне управління*. 2024. № 4. С. 661–666. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.91>.
3. Федорчук М.В. Систематизація адміністративно-деліктного законодавства: перспективи впровадження змін. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 4(86). С. 578–582. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.4.92>.
4. Федорчук М.В. Нормативне визначення суб'єктів владних повноважень та їх функцій в системі адміністративної відповідальності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 5. С. 510–513. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-5/114>.
5. Федорчук М.В. Правопорушення, пов'язані з корупцією в системі адміністративно-деліктного законодавства України: аналіз та роль. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2025. № 1(69). Р. 290–294. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2025.1.42>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Федорчук М.В. Проблема кодифікації адміністративно-деліктних норм: нормативний підхід. *Proceedings of the international scientific conference “Advances in law: the view of domestic and foreign scholars”*, Riga, the Republic of Latvia, October 3–4, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. Р. 414–416. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-109>.
2. Федорчук М.В. Визначення суб'єкта владних повноважень як суб'єкта адміністративної відповідальності. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права* : матеріали Х Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5–7 грудня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 616–617. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-168>.

АНОТАЦІЇ

Федорчук М.В. Адміністративна відповідальність публічних суб'єктів: проблеми концептуального розуміння та правореалізації. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2025.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню нормативних передумов та теоретично-наукового розуміння адміністративної відповідальності публічних суб'єктів в умовах розбудови сучасної правової системи, що відповідає утвердженню та захисту прав, свобод та законних інтересів приватних осіб. На підставі комплексного аналізу теоретичних праць, національного й зарубіжного законодавства та практики його застосування, аналітичних даних сформульовано науково обґрунтовані висновки, пропозиції і рекомендації, спрямовані на вдосконалення інституту адміністративної відповідальності та нормативного механізму притягнення публічних суб'єктів до адміністративної відповідальності, здійснено перегляд основних концептуальних розумінь досліджуваного явища. Проведено критичний аналіз нормативного забезпечення в контексті порівняння застосування адміністративної відповідальності з іншими видами юридичної відповідальності. Здійснено теоретико-правовий аналіз поняття «публічний суб'єкт», «публічна відповідальність» з урахуванням європейських та міжнародних вимог функціонування публічної влади та в умовах формування демократичного громадянського суспільства.

Досліджено генезу формування інституту адміністративної відповідальності та субінституту адміністративної відповідальності публічних суб'єктів. Обґрунтовано нові підходи до розуміння публічної відповідальності з обов'язковим урахуванням критерію персоналізації відповідальності. Критично оцінено чинне нормативне забезпечення правовідновлювальної функції адміністративної відповідальності з урахуванням можливого застосування інструментів інших видів юридичної відповідальності досліджуваних суб'єктів. Встановлено, що основною метою адміністративної відповідальності за правопорушення, суб'єктами вчинення яких є публічні суб'єкти, є встановлення охорони та захисту суспільних відносин від діянь осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, які не містять безпосередніх ознак корупції, але пов'язані із нею, а притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані із корупцією, реалізує превентивну мету адміністративної відповідальності та перешкоджає вчиненню корупційних правопорушень, які є більш суспільно небезпечними та шкідливими і за які чинним нормативно-правовим регулюванням передбачена кримінальна відповідальність. З'ясовано, що науковою проблемою, яка потребує вирішення, є відсутність критеріїв діянь, які містять ознаки корупції.

З'ясовано, що основними проблемами адміністративної відповідальності публічних суб'єктів на сьогодні є: невідповідність нормативного регулювання сучасному стану суспільних відносин, що проявляється у чинному застарілому КУпАП; відсутність концептуальної єдності підходів у формуванні загальної публічної відповідальності суб'єктів владних повноважень та інших публічних суб'єктів, що своєю чергою виражається в існуванні різних видів відповідальності, реалізація яких не завжди є можливою, а тому відбувається втрата сенсу таких видів відповідальності; відсутність нормативно

передбаченого механізму вчасного реагування держави на порушення публічними суб'єктами порядку виконання ними своїх повноважень; нормативна неузгодженість та алогічність викладу нормативного матеріалу про формування відповідного правового інституту.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, адміністративно-деліктне право, адміністративно-деліктні правовідносини, публічна відповідальність, публічна служба, публічний суб'єкт, суб'єкти владних повноважень.

Fedorchuk M.V. Administrative responsibility of public entities: problems of conceptual understanding and legal implementation. – Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a candidate degree in law sciences by speciality 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Uzhgorod National University, Uzhhorod, 2025.

The dissertation is devoted to a comprehensive study of the regulatory prerequisites and theoretical and scientific understanding of the administrative responsibility of public entities in the context of the development of a modern legal system that meets the establishment and protection of the rights, freedoms and legitimate interests of individuals. Based on a comprehensive analysis of theoretical works, national and foreign legislation and the practice of its application, analytical data, scientifically substantiated conclusions, proposals and recommendations aimed at improving the institution of administrative responsibility and the regulatory mechanism for holding public entities to administrative responsibility have been formulated, and the main conceptual understandings of the phenomenon under study have been revised. A critical analysis of the regulatory framework has been carried out in the context of comparing the application of administrative responsibility with other types of legal responsibility. A theoretical and legal analysis of the concepts of “public entity”, “public responsibility” has been carried out, considering European and international requirements for the functioning of public authorities and in the context of the formation of a democratic civil society.

The genesis of the formation of the institute of administrative responsibility and the sub-institute of administrative responsibility of public entities is investigated. New approaches to understanding public responsibility are substantiated with the obligatory consideration of the criterion of personalization of responsibility. The current regulatory support for the right-restorative function of administrative responsibility is critically assessed, considering the possible use of instruments of other types of legal responsibility of the subjects under study. It has been established that the main purpose of administrative responsibility for offenses committed by public entities is to establish protection and defense of public relations from the actions of persons authorized to perform state or local government functions that do not contain direct signs of corruption, but are related to it, and bringing to administrative responsibility for offenses related to corruption implements the preventive goal of administrative responsibility and prevents the commission of corruption offenses that are more socially dangerous and harmful and for which the

current regulatory framework provides for criminal responsibility. It has been found that the scientific problem that needs to be solved is the lack of criteria for actions that contain signs of corruption.

It was found that the main problems of administrative responsibility of public entities today are: inconsistency of regulatory regulation with the current state of public relations, which is manifested in the current outdated Code of Administrative Offenses; lack of conceptual unity of approaches in the formation of general public responsibility of subjects of power and other public entities, which in turn is expressed in the existence of various types of responsibility, the implementation of which is not always possible, and therefore the meaning of such types of responsibility is lost; lack of a normatively provided mechanism for timely response of the state to violations by public entities of the procedure for the exercise of their powers; regulatory inconsistency and illogical presentation of regulatory material on the formation of the relevant legal institution.

Key words: administrative responsibility, administrative tort law, administrative tort legal relations, public entity, public responsibility, public service, subjects of authority.

Підписано до друку 07.11.2025. Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1149.
Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.